

روز عبوس

کلیدواژه: عبوس، قمطیر، سختی، شدت، گرفتاری، عبس، تفسیر آیه ۱۰ و ۱۱ انسان.
پرسش: منظور از روز «عبوس» و «قمطیر» چیست؟ و چرا ابرار و نیکان نیز از آن روز می‌ترسند؟!

پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱ - ویژگی‌های ابرار
- ۲ - معنای لغوی عبوس
- ۳ - علت نامگذاری
- ۳.۱ - دیدگاه ابن عباس
- ۴ - معنای لغوی قمطیر
- ۵ - مراد از آیه ۱۰ سوره انسان
- ۶ - توضیح
- ۷ - علت تعبیر روز قیامت به روز عبوس
- ۸ - نسبت دادن ترس ابرار به خود قیامت
- ۹ - ترس در مقام عمل
- ۱۰ - تبدیل شدن ترس به امنیت
- ۱۰.۱ - مراد از وقاهم
- ۱۰.۲ - مراد از لقاهم
- ۱۰.۳ - مراد از نضره
- ۱۰.۴ - مراد از آیه
- ۱۱ - پانویس
- ۱۲ - منبع

ویژگی‌های ابرار

خداوند در بیان یکی از ویژگی‌های ابرار و نیکان، از زبان خودشان می‌فرماید: «إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا»؛^[۱] ما از پروردگاران می‌ترسیم از آن روز که عبوس و شدید است.

معنای لغوی عبوس

«عبوس» از «عبس»؛ یعنی روز سختی که چهره‌ها در آن گرفته و زشت می‌شود. روز **قیامت** برای سختی و شدت **گرفتاری** که در آن روز وجود دارد، به «روز عبوس» توصیف شده است.^[۲] ^[۳] این تعبیر مانند «لیل نائم» است. «ای بنام فیه».^[۴]

علت نامگذاری

این‌که روز قیامت را «عبوس» خوانده از باب **استعاره** است. منظور از عبوس بودن آن، ظهور نهایت شدت و **سختی** آن برای مجرمان است.

← دیدگاه ابن عباس

ابن عباس می‌گوید؛ **کافر** در آن‌روز چنان گرفته و عبوس می‌شود که از شدت حرارت میان دو چشمش عرقی مانند قطرات مس **آب** شده، جاری می‌شود.^[۵]^[۶]

معنای لغوی قمطیر

کلمه «قمطیر» از ماده «قمطر» به معنای دشوار و سخت است.^[۷] ^[۸]

مراد از آیه ۱۰ سوره انسان

این **آیه** در **مقام** بیان علت سختی است که خداوند از زبان ابرار **حکایت** کرد؛ یعنی می‌خواهد بفهماند که چرا آنها گفتند: «إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ...»؛^[۹] (و می‌گویند) ما شما را برای خدا **اطعام** می‌کنیم، و هیچ پاداش و سپاسی از شما نمی‌خواهیم.

توضیح

در حقیقت اطعام آنان تنها و تنها برای خداست؛ آنان **عبودیت** خود را برای خدا خالص کردند؛ به دلیل آن‌که از آن‌روز سخت و دشوار می‌ترسیدند، و برای بیان

علت مذکور اکتفا نکردند به این‌که ما از آن‌روز می‌ترسیم، بلکه آن‌روز را به پروردگار خود نسبت داده، گفتند: ما از پروردگار خود از روزی می‌ترسیم که عبوس و شدید است، تا فهمانده باشند وقتی از این اطعامشان چیزی غیر از پروردگارشان را در نظر ندارند، پس ترسشان هم از غیر او نیست؛ هم‌چنان‌که امیدی هم به غیر او ندارند؛ لذا **ترس** و امیدشان همه از خدا است، اگر از روز قیامت هم می‌ترسند بدان جهت است که روز پروردگارشان است؛ روزی است که خدا به حساب بندگانش می‌رسد، و **پاداش** و جزای **اعمال** ایشان را می‌دهد. [۱۰]ز

علت تعبیر روز قیامت به روز عبوس

بنابراین تعبیر از روز قیامت به روز «عبوس» و «سخت» - با این‌که عبوس از صفات **انسان** است و به کسی می‌گویند که قیافه‌اش را درهم کشیده - برای تأکید بر وضع وحشتناک آن‌روز است؛ یعنی آن‌قدر حوادث آن‌روز سخت و ناراحت‌کننده است که نه‌تنها انسان‌ها در آن روز عبوس‌اند، بلکه گویی خود آن روز نیز عبوس است. [۱۱]

نسبت دادن ترس ابرار به خود قیامت

و اگر در آیه «وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَتْ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا»؛ [۱۲] نسبت ترس آنان را به خود قیامت داد؛ برای این بود که گویند این **سخن** خود آنان نبود؛ بلکه خدای تعالی است که قبل از این آیه، سختی‌های آن روز را به خود نسبت داده است: «إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ...»؛ [۱۳] بی‌گمان ما برای **کافران**، زنجیرها و بندها و آتشی سوزان را آماده کرده‌ایم.

ترس در مقام عمل

خلاصه این‌که مسئله ترسی که ابرار در گفتار خود آوردند، ترس در مقام **عمل** است؛ چراکه حساب عمل بنده با خداست، و **بندگی** لازمه جدایی‌ناپذیر انسان است. انسان به هر درجه از **کمال** برسد، حتی به مقام **عصمت** و بی‌گناهی هم اگر برسد، باز هم بنده است، و امکان ندارد بنده از پروردگارش **خوف** نداشته باشد. [۱۴]ز

تبدیل شدن ترس به امنیت

خداوند در برابر ترس بندگان مخلص خود از روز قیامت، ترسشان را به امن تبدیل نموده و آنان را از **شر** و گرفتاری آن **روز** محفوظ نگه می‌دارد، و می‌فرماید:

«فَوَقَّاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا»؛ [۱۵] پس خدا آنان را از شر آن روز نگاه می‌دارد و به آنان شادابی و شادمانی می‌بخشد.

← مراد از وقاهم

«وقاهم» به معنای حفظ کردن آنان از اذیت و آزار است،

← مراد از لقاہم

«لَقَّاهُمْ» به معنای **استقبال** و روبه‌رو شدن است.

← مراد از نضرة

و کلمه «نضرة» به معنای شادابی و خوشرویی است.

← مراد از آیه

بنابراین معنای آیه این است که **خدای تعالی** ایشان را از شر آن‌روز عبوس و قمطریر حفظ کرده، و آنان را با شادی و سرور روبه‌رو می‌کند، پس این طایفه در آن روز خوشحال و مسرورند و اگر در دنیا به دلیل **احساس مسئولیت** از آن‌روز بیمناک بودند، خداوند در عوض این ترس و بیم، آنها را در روزی که بیشتر مردم در دشواری و **سختی** به سر می‌برند، غرق شادمانی و سرور می‌کند.

پانویس

- ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۱۰. [۱]
- ↑ مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، فضل بن حسن، مقدمه، بلاغی، مجدجواد، ج ۱۰، ص ۲۱۶. [۲]
- ↑ مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، فضل بن حسن، مقدمه، بلاغی، مجدجواد، ج ۱۰، ص ۶۱۷، تهران، ناصر خسرو، چاپ سوم، ۱۳۷۲ ش. [۳]
- ↑ لسان العرب، ابن منظور، مجد بن مکرم، ج ۶، ص ۱۲۸، بیروت، دار صادر، چاپ سوم، ۱۴۱۴ ق. [۴]
- ↑ مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، فضل بن حسن، مقدمه، بلاغی، مجدجواد، ج ۱۰، ص ۲۱۶. [۵]
- ↑ مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، فضل بن حسن، مقدمه، بلاغی، مجدجواد، ج ۱۰، ص ۶۱۷، تهران، ناصر خسرو، چاپ سوم، ۱۳۷۲ ش. [۶]
- ↑ مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، فضل بن حسن، مقدمه، بلاغی، مجدجواد، ج ۱۰، ص ۲۱۶. [۷]
- ↑ مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، فضل بن حسن، مقدمه، بلاغی، مجدجواد، ج ۱۰، ص ۶۱۷، تهران، ناصر خسرو، چاپ سوم، ۱۳۷۲ ش. [۸]
- ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۹. [۹]
- ↑ المیزان فی تفسیر القرآن، طباطبایی، سید مجدحسین، ج ۲۰، ص ۱۲۸، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ ق. [۱۰]
- ↑ تفسیر نمونه، مکارم شیرازی، ناصر ۲۵، ص ۲۵۶، تهران، دار الکتب الإسلامیة، چاپ اول، ۱۳۷۴ ش. [۱۱]
- ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۷. [۱۲]
- ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۴. [۱۳]
- ↑ المیزان فی تفسیر القرآن، طباطبایی، سید مجدحسین، ج ۲۰، ص ۱۲۸، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ ق. [۱۴]
- ↑ انسان/سوره ۷۶، آیه ۱۱. [۱۵]

منبع

پایگاه اسلام کوئست. [۱]